

การพัฒนาารูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
The Development of Academic Participatory Administration Model
of School to Excellent Under the Secondary Educational
Service Area Office in the Northeastern Region

ณญาดา คุณประสิทธิ์

Nayada Kunprasit

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Loei Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, Email: nkunprasit@gmail.com

Received: 2025-3-17; Revised: 2025-3-29; Accepted: 2025-3-31

บทคัดย่อ

การบริหารวิชาการเป็นหัวใจสำคัญ เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนคุณภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน งานวิจัยนี้ผานแนวคิดการมีส่วนร่วมและการบริหารเชิงระบบ เพื่อเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัย ดังนี้

1) สภาพปัจจุบันระดับการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.37, S.D. = 0.19) สภาพพึงประสงค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.20, S.D. = 0.27) และค่าดัชนีลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น 3 ลำดับแรก คือ 1) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนการสอน และ 3) การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

2) รูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) วิธีดำเนินงาน 4) การประเมิน 5) กลไกในการดำเนินงาน และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ได้นำกลไก การดำเนินงานเชิงระบบ และหลักการมีส่วนร่วม มาใช้ในการดำเนินงานขับเคลื่อนงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศใน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา 4) การนิเทศภายในสถานศึกษา 5) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 6) การประกันคุณภาพการศึกษา ในแต่ละด้านมีวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้สถานศึกษานำไปสู่การปฏิบัติ

3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ พบว่าโรงเรียนที่นำรูปแบบไปใช้มีผลการดำเนินงาน ด้านวิชาการ มีผลการประเมินระดับปฏิบัติการใช้รูปแบบอยู่ในระดับน้อย และหลังการใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

4) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วม, สถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

Abstract

Academic administration is the heart and the main mechanism for driving the quality of teaching and learning and student achievement. The research results are as follows:

1) The current state of participatory academic administration of educational institutions toward excellence is at a moderate level overall (\bar{x} = 3.37, S.D. = 0.19). The desired state is at a high level overall (\bar{x} = 4.20, S.D. = 0.27). The first 3 levels of the need hierarchy are: 1) Curriculum development of educational institutions 2) Teaching and learning management, and 3) Educational measurement and evaluation.

2) The model of participatory academic administration of educational institutions towards excellence has applied the mechanism of systematic operation (PDCA) and the principle of participation to drive academic work towards excellence in 6 areas: 1) Curriculum development of educational institutions 2) Teaching and learning management 3) Educational measurement and evaluation 4) Internal supervision of educational institutions 5) Research to develop educational quality, and 6) Educational quality assurance. Each aspect has methods of operation, including 1) principles of the model, 2) objectives of the model, 3) methods of operation, 4) evaluation, 5) mechanisms for operation, and 6) conditions for success, so that educational institutions can implement them.

3) The results of the experiment using the participatory academic administration model of educational institutions towards excellence is that the schools using the model had academic performance results, with the evaluation results of the practice level before the development of the model at a low level and after the development is at a high level. The stakeholders are at the highest level of satisfaction.

4) The evaluation results of the participatory academic administration model of educational institutions toward excellence show the highest level of appropriateness, feasibility, and usefulness in all aspects.

Keywords: Model Development, Participatory Academic Management, Educational Institutions Towards Excellence, Secondary Education Service Area Office

บทนำ

งานวิชาการถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุดเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาซึ่งทั้ง ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีความรู้ความเข้าใจให้ความสำคัญและมี ส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวทางปฏิบัติการประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไข อย่างเป็น ระบบและต่อเนื่องงานวิชาการของ โรงเรียนประกอบด้วยงานหลักสูตรและการจัด การเรียนการสอนเป็นหลักซึ่งโรงเรียนจะต้องสร้างหลักสูตร ของตนเองเรียกว่าหลักสูตรสถานศึกษาดังนั้นครู จะต้องทำหน้าที่ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการนำ หลักสูตรไปใช้การออกแบบการจัดการ เรียนรู้ ซึ่งแนวทางการปฏิรูปการศึกษานั้น ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ไพฑูริย์ สินลารัตน์ได้กล่าวถึง แนวทางความสำเร็จของการปฏิรูปการเรียนรู้ต้องเริ่มที่ชั้นเรียนเป็นหลัก สำคัญ โดยผู้บริหารอาจจำความคิดของตนเอง ของครู ผู้ปกครอง หรือข้อมูลทางวิชาการ แล้วหากกลุ่มครูช่วยคิด

และดำเนินการ พร้อมทำความเข้าใจในเรื่องการเรียนรู้ใหม่ แล้วสร้างความเข้าใจให้ตรงกันหลังจากนั้นจึงวางแผนการดำเนินงานจัดทำคู่มือที่ปฏิบัติได้แล้วเข้าใจตรงกัน (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2558)

การพัฒนา รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นหนึ่ง แนวทางที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะนำมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้พัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ลดช่องว่างของระบบการสื่อสารในองค์กรและขจัดปัญหาความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งหวัง ทำให้ครูผู้สอนมีขวัญและกำลังใจ อีกทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ครูผู้สอนได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน แสวงหาแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ด้วยการคิดค้นออกแบบและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีลักษณะเป็น Active Learning ทำให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติอย่างกระตือรือร้นและเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น โดยที่ผู้บริหาร ผู้ที่เกี่ยวข้องและครูผู้สอนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจปฏิบัติงาน มีส่วนในการรับผิดชอบ เพื่อการพัฒนางานด้านการสอนที่ปฏิบัติอันจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมพัฒนาครูผู้สอนให้พัฒนาผู้เรียนให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้น เพราะเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้หลาย ๆ ฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมระดมความคิดและศักยภาพต่าง ๆ ที่มีอยู่มาร่วมกันวางแผน ตัดสินใจร่วมทำงาน พร้อมทั้งการติดตาม ประเมินผล และแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน ผูกพัน และตกลงใจร่วมกันบริหารโรงเรียน เพื่อบรรลุเป้าหมายการบริหารแบบมีส่วนร่วม (นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และ อินดา ศิริวรรณ, 2560) ดังนั้นอำนาจการตัดสินใจสั่งการใด ๆ ของผู้บริหารจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับผู้ใต้บังคับบัญชาด้วย จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการที่จะต้องนำเรื่องนั้น ๆ ไปปฏิบัติ เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่แรกเริ่มมากเพียงใดจะทำให้เกิดความรู้สึก เป็นเจ้าของรู้สึก มีความผูกพันและทุ่มเทในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารต้องไม่ลืมว่าการตัดสินใจสั่ง การใด ๆ ผู้ใต้บังคับบัญชาจะต้องนำไปปฏิบัติ ดังนั้นการพิจารณาเรื่องของการบริหารงานจึงต้อง คำนึงว่าการบริหารแบบใดจะเป็นวิธีที่ได้รับการยอมรับและวิธีการใดที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เข้ามามีส่วนร่วมได้มากที่สุด

นอกจากนี้การศึกษาความต้องการจำเป็นจะสามารถนำข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจ และนำมาจัดลำดับความสำคัญต่าง ๆ เพื่อใช้ในการวางแผน กำหนดแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงเพื่อสนองสภาพที่พึงประสงค์ มาเป็นรูปแบบเชิงระบบ ทำให้เราเห็นทิศทางของระบบ สามารถกำหนดแผนงานที่สอดคล้องกับความต้องการ (สุวิมล ว่องวานิช, 2550)

จากสภาพปัญหาและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริหารงานอันจะนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่ารูปแบบใดที่มีส่วนเกี่ยวข้องและจะสามารถนำมาพัฒนา หรือศึกษาแนวทางในการพัฒนางานด้านการบริหารวิชาการ เพื่อแก้ปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพในงานบริหารงานวิชาการยิ่งขึ้นและผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาและต้องการพัฒนาแนวทางในการพัฒนาการบริหาร วิชาการแบบมีส่วนร่วม ไปสู่ความเป็นเลิศและมีประสิทธิภาพ เพื่อจะได้ข้อมูลมาเป็นรูปแบบมาเป็นแนวทาง สำหรับการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดการบริหารวิชาการ

การบริหารวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถเต็มตามศักยภาพ ครอบคลุมการจัดทำหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ตลอดจนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (พลทธิ ศรีบุรพา, 2554) การบริหารวิชาการที่มีประสิทธิภาพต้องมีกระบวนการวางแผน จัดการ ควบคุม และพัฒนาอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2553)

2. การบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วม

การบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วม หมายถึงการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ได้มีบทบาทร่วมในการวางแผน ดำเนินการ ตัดสินใจ และประเมินผลการจัดการวิชาการ (พรรณี สกุลชัย, 2558) รูปแบบการมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา นำไปสู่ความสำเร็จในเป้าหมายทางการศึกษา (บุญทัน ดอกไธสง, 2555)

3. การบริหารสู่ความเป็นเลิศ (Excellence in Education Administration)

การบริหารสู่ความเป็นเลิศเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้วยการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์ และตัวชี้วัดที่ชัดเจน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา [สมศ.], 2562) โรงเรียนที่มีระบบบริหารสู่ความเป็นเลิศจะสามารถยกระดับคุณภาพผู้เรียนและตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วม

การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมควรยึดหลักการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยแนวคิดระบบ (System Theory) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ (Input - Process - Output - Outcome) เพื่อให้สามารถออกแบบรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาในแต่ละพื้นที่ (Fullan, 2007)

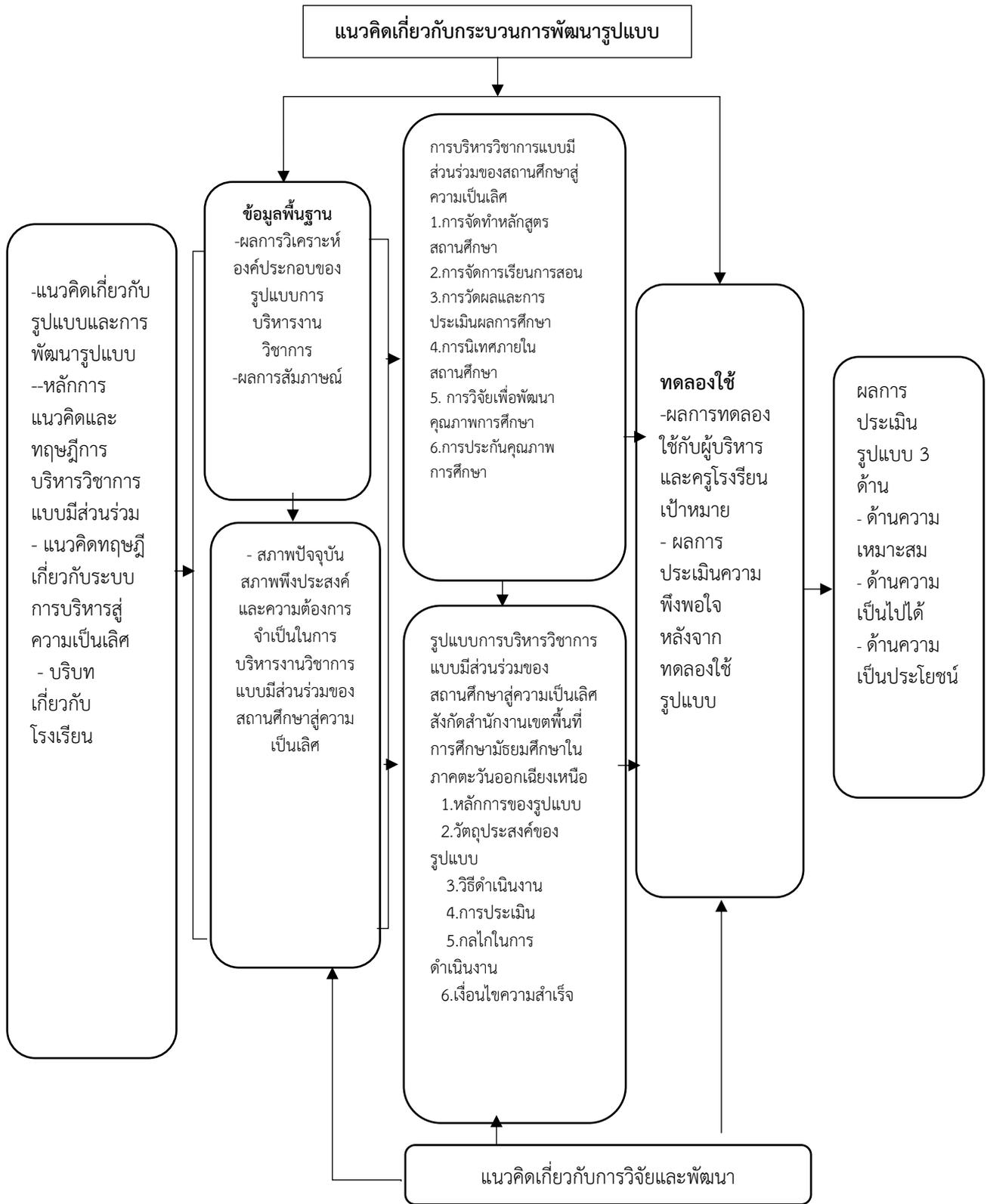
5. บริบทของสถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมีความหลากหลายทั้งด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม การบริหารวิชาการจึงต้องคำนึงถึงความต้องการเฉพาะถิ่น ความพร้อมของทรัพยากร และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ชุมชน และองค์กรภายนอก เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

การพัฒนา รูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศในเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างครู ผู้บริหาร และชุมชนในการบริหารจัดการการเรียนการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของ นักเรียน การบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ที่มี คุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคมในพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการใช้ทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สถานศึกษามีความเป็นเลิศในด้านวิชาการและการพัฒนานักเรียนในทุกมิติ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษา เรื่อง การพัฒนา รูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็น เลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งได้สังเคราะห์เอกสาร แนวคิดและทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ และการพัฒนา รูปแบบ หลักการแนวคิด และทฤษฎี การบริหารแบบมีส่วนร่วม หลักการแนวคิดและทฤษฎี การบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นเลิศในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ได้กรอบแนวคิดในงานวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินงานวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับ การบริหาร วิชาการแบบมีส่วนร่วม และการใช้รูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 5 คน ได้มาโดย การเลือก แบบเจาะจง (Purposive sampling) ในโรงเรียนที่มีผลการจัดการศึกษาดีเด่น ด้านการบริหารวิชาการแบบมี ส่วนร่วม มีเกณฑ์ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้อำนวยการสถานศึกษา มีประสบการณ์ในการบริหารไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 2 รองผู้อำนวยการสถานศึกษากลุ่มงานบริหารวิชาการ มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อย กว่า 3 ปี จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 3 นักวิชาการเป็นอาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนทางการบริหาร การศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือมีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วย ศาสตราจารย์ จำนวน 1 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบ และปรับปรุงองค์ประกอบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ที่ได้จากการศึกษา เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้อง ประกอบด้วยข้อคำถาม 6 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนการสอน องค์ประกอบที่ 3 การวัดผลและการประเมินผล การศึกษา องค์ประกอบที่ 4 การนิเทศภายในสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 5 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา และองค์ประกอบที่ 6 การประกันคุณภาพการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยส่งหนังสือที่ออกจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัดเลย เพื่อขอความร่วมมือผู้ให้ สัมภาษณ์และนัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับวันเวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ล่วงหน้าก่อนไปสัมภาษณ์เพื่อให้ ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบแนว คำถามและเตรียมการตอบ

3) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์และจดบันทึกด้วยตนเอง และมีผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้บันทึกเทป

4) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ให้ได้ครบทุกคนตามจำนวนที่ต้องการ เพื่อเตรียมนำไป วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ขององค์ประกอบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความ เป็นเลิศสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ปรับภาษาให้เหมาะสม และนำผลที่ได้มาจัดเป็นองค์ประกอบการบริหารวิชาการแบบมี ส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. สภาพปัจจุบันของการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.37, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการวัดผลและการ

ประเมินผลการศึกษา (\bar{X} = 3.41, S.D. = 0.27) รองลงมาได้แก่ ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา (\bar{X} = 3.40, S.D. = 0.35) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (\bar{X} = 3.32, S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณาสภาพพึงประสงค์ พบว่า สภาพพึงประสงค์ของการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.20, S.D. = 0.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (\bar{X} = 4.34, S.D. = 0.34) รองลงมาได้แก่ การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา (\bar{X} = 4.21, S.D. = 0.33) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การประกันคุณภาพการศึกษา (\bar{X} = 4.13, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาค่าลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ค่าลำดับความต้องการจำเป็น (PNI(Modified)) อยู่ระหว่าง 0.218 - 0.307 โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุด ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (PNI(Modified) = 0.307) รองลงมาได้แก่ การจัดการเรียนการสอน (PNI(Modified) = 0.261) การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา (PNI(Modified) = 0.235) การนิเทศภายในสถานศึกษา (PNI(Modified) = 0.229) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (PNI(Modified) = 0.224) และด้านที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาน้อยที่สุด ได้แก่ การประกันคุณภาพการศึกษา (PNI(Modified) = 0.218) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดที่ได้จากระยะที่ 1 จากการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อยืนยันองค์ประกอบของการบริหารวิชาการ และสุดท้ายคือข้อมูลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มาयर่างรูปแบบฯ และคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากนั้นผู้วิจัย นำร่างรูปแบบฯ และคู่มือการใช้รูปแบบให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องและยืนยันร่างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ก่อนนำไปใช้ในโรงเรียนเป้าหมายต่อไป ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า องค์ประกอบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา 4) การนิเทศภายในสถานศึกษา 5) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 6) การประกันคุณภาพการศึกษา ภายใต้ต้ององค์ประกอบของรูปแบบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) วิธีดำเนินงาน 4) การประเมิน 5) กลไกในการดำเนินงาน และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งมีการนำกลไกการดำเนินงานเชิงระบบ PDCA เพื่อให้สถานศึกษานำไปสู่การปฏิบัติ ในการขับเคลื่อนแต่ละด้าน ไปสู่การบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ และหลักการมีส่วนร่วม เป็นบุคคลในองค์กรหรือต่างองค์กรได้เข้ามาดำเนินการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีผลการประเมินรูปแบบก่อนนำไปทดลองใช้พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนเป้าหมาย พบว่า ผลการประเมินระดับการปฏิบัติการพัฒนาการใช้รูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อนการใช้รูปแบบโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย (\bar{X} = 2.28, S.D. = 0.26) เรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดไปต่ำที่สุด ดังนี้ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (\bar{X} = 2.34, S.D. = 0.45) รองลงมาได้แก่ เงื่อนไขความสำเร็จ (\bar{X} = 2.31, S.D. = 0.27) และการจัดการเรียนการสอน (\bar{X} = 2.20, S.D. = 0.23) ตามลำดับ หลังการใช้รูปแบบ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.58, S.D. = 0.24) เรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดไปต่ำที่สุด ดังนี้ การจัดการเรียนการสอน (\bar{X} = 4.61, S.D. = 0.25) รองลงมาได้แก่ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (\bar{X} = 4.58, S.D. = 0.31) ตามลำดับ นอกจากนี้ผลการประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้เข้าร่วมพัฒนาตามรูปแบบมีความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.63, S.D. = 0.28)

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินการพัฒนาในรูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.73, S.D. = 0.24) ด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.71, S.D. = 0.21) และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.72, S.D. = 0.21) และผลการประเมินคู่มือการใช้การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โดยรวมทั้ง 2 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.60, S.D. = 0.17) และความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.56, S.D. = 0.16)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศจากผลการวิจัยพบว่า การบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ายังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่สถานศึกษากำหนดไว้ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการขาดระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เช่น ด้านหลักสูตร สื่อการเรียนรู้ การนิเทศ การวัดผลประเมินผล และการพัฒนาทางวิชาการที่ยังไม่หลากหลายและไม่ต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ (ยุทธนา เกื้อกุล, 2560) ที่พบว่าการจัดการด้านวิชาการยังมีปัญหาและข้อจำกัดหลายด้าน รวมทั้ง (ศักรินทร์ สมพิศนภา, 2565) ที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น การขาดแคลนครู งบประมาณ และการจัดการเรียนการสอนที่ยังไม่ทั่วถึง 2) สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะความมุ่งหวังของผู้บริหารและครูที่ต้องการยกระดับคุณภาพวิชาการสู่ความเป็นเลิศ ด้วยการมีแผนปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Handoko (2024) ที่ระบุว่า การสื่อสารภายในองค์กรมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ (Candrasari et al., 2023) ที่ชี้ให้เห็นว่าความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์สามารถส่งเสริมความสำเร็จในยุคของการเรียนรู้อิสระ โดยผู้นำควรมีบทบาทในการสร้างแรงจูงใจและรวมพลังของทุกฝ่าย 3) ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศด้านที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุดคือ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เนื่องจากหลักสูตรถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอนและเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียน โดยควรสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับ (หวานใจ เวียงยิ่ง, 2564) ที่เสนอว่ากลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายวิชาการควรรวมถึงการกำหนดวิสัยทัศน์ การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ การสร้างการมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเครือข่าย นอกจากนี้ (Intxausti et al., 2016) ยังชี้ว่าแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพคือการใช้ผู้นำเชิงบวก มีการกิจกรรมกัน และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพควรมีองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา การนิเทศภายในสถานศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ การดำเนินงานบริหารวิชาการควรอยู่ภายใต้รูปแบบที่มีองค์ประกอบ 6 ส่วน ได้แก่ หลักการของรูปแบบวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินงาน การประเมินผล กลไกในการดำเนินงาน และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยนำแนวคิดการบริหารเชิงระบบ PDCA (Plan-Do-Check-Act) มาใช้เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนแต่ละด้านของงานวิชาการให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมนี้มุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมิน และร่วมพัฒนา เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งกระบวนการนี้ได้รับการสนับสนุนโดยการศึกษาจากเอกสาร วิจัย และการสัมภาษณ์เชิงลึก ตลอดจนการตรวจสอบรูปแบบผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ก่อนนำไปทดลองใช้ในสถานศึกษาจริง ในส่วนของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้เรียน และชุมชน เพื่อจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและบริบทของท้องถิ่น โดยยึดหลัก PDCA อย่างชัดเจน ทั้งการวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนการสอน ก็เน้นการมีส่วนร่วมของครูและผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการวางแผนและออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พร้อมส่งเสริมการประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย และพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา มีการส่งเสริมให้ครูใช้เครื่องมือและวิธีการวัดผลที่หลากหลาย สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน และมีการกำกับติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ การประเมินผลยังครอบคลุมถึงการสะท้อนความคิดเห็นจากผู้บริหาร ครู และนักเรียน เพื่อนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า การนำแนวคิด PDCA มาปรับใช้ในการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างแท้จริง เพราะช่วยให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบ ต่อเนื่อง และสามารถปรับปรุงพัฒนาได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ ยังช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีแรงจูงใจในการพัฒนางานวิชาการร่วมกัน จากการเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น งานวิจัยของจิระศักดิ์ สร้อยคำ วิภาภรณ์ สร้อยคำ ยุทธนา เกื้อกุล ทวีศักดิ์ สมนอก Candrasari และนักวิจัยต่างประเทศ อาทิ Kurum, Cinkir, Rostami และ Handoko ต่างก็สอดคล้องกันในแง่ของการเน้นความร่วมมือ การใช้ระบบคุณภาพ PDCA และการมีภาวะผู้นำที่สร้างสรรค์ โดยเห็นว่าความสำเร็จของการบริหารวิชาการอยู่ที่การมีส่วนร่วม ความพร้อมของบุคลากร และการมีผู้นำที่มองการณ์ไกล ดังนั้น การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศจึงไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านความร่วมมือของทุกภาคส่วนในองค์กรอีกด้วย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพและความสำเร็จของรูปแบบการบริหารที่ถูกพัฒนาขึ้นอย่างมีระบบ โดยจากการทดลองใช้ในกลุ่มเป้าหมายซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่า ระดับการปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการก่อนการใช้รูปแบบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย แต่ภายหลังจากนำรูปแบบมาใช้กลับมีระดับค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน อยู่ในระดับมากที่สุด สาเหตุที่ผลการดำเนินงานภายหลังจากใช้รูปแบบมีค่าเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น อาจเป็นเพราะก่อนหน้านี้โรงเรียนยังไม่มีแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่ชัดเจน เมื่อมีการพัฒนารูปแบบที่มีแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนตามแผนที่กำหนดไว้ในคู่มือการใช้รูปแบบ จึงส่งผลให้การดำเนินงานมีความชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้จริง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม รูปแบบการบริหารที่ถูกพัฒนาขึ้นนี้ ได้รับการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ มีการออกแบบที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ อีกทั้งยังมีการพัฒนารูปแบบอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนที่ชัดเจน ผลการทดลองนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยในอดีตหลายชิ้น เช่น งานของ ธริศร เทียบปาน (2562) ที่ศึกษารูปแบบการบริหารวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ซึ่งพบว่ารูปแบบการบริหารมีคุณภาพดี และของ ชญา กาญจน์ ศรีเนตร (2565) ที่ศึกษารูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนางานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก ก็พบผลการพัฒนาอยู่ในระดับสูง ทั้งในด้านพฤติกรรมและความพึงพอใจ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยระดับนานาชาติ เช่น ของ Siphai and Thummatasananon (2021) ที่เสนอว่าการบริหารจัดการด้วยกลยุทธ์สามารถพัฒนาโรงเรียนคุณภาพได้อย่างเป็นระบบ และงานวิจัยของ Pashiardis and Johansson (2021) ที่ยืนยันว่าการทำงานร่วมกันของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน คือหัวใจสำคัญของความสำเร็จในการบริหารจัดการ ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการพัฒนาในรูปแบบนี้ยังพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากรูปแบบดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้จริง มีขั้นตอนที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม และช่วยส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมถึงการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศ ผลการทดลองนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีศักดิ์ สมนอก (2562) ที่กล่าวถึงการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพผลโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน รวมถึงงานวิจัยของ Quesel et al. (2017) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนมีทัศนคติที่ดี และการบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานร่วมกัน ท้ายที่สุด งานวิจัยของ Sriani and Risnita (2021) ยังสนับสนุนแนวทางนี้ โดยแสดงให้เห็นว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์สามารถส่งเสริมความเป็นเลิศของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนว่ารูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมสามารถนำมาใช้พัฒนาการศึกษาได้อย่างแท้จริง และเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทของการศึกษาไทยในปัจจุบัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า ผลการประเมินการพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพในทุกด้าน โดยผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ นอกจากนี้ ผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบฯ ก็อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งในด้านความถูกต้องและความเหมาะสม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของรูปแบบและเครื่องมือที่นำมาใช้ในการบริหารงานวิชาการ สาเหตุที่รูปแบบนี้ประสบความสำเร็จ เป็นเพราะมีการพัฒนารูปแบบอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการศึกษาทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ และการวิเคราะห์ข้อมูลจากสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ก่อนจะเข้าสู่กระบวนการสร้างร่างรูปแบบ และนำไปผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญในลักษณะการสนทนากลุ่ม และทดลองใช้จริงในโรงเรียนเป้าหมาย กระบวนการพัฒนารูปแบบนี้มี 4 ระยะ ได้แก่ การศึกษา

สภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการสร้างและพัฒนารูปแบบ การทดลองใช้รูปแบบ การประเมินผลรูปแบบ ซึ่งล้วนเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพและนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจน

ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ เช่น งานของศักรินทร์ สมพิศนภา (2565) ที่พัฒนารูปแบบ การบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งประเมินผลแล้วพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด รวมถึงงานของกษมา ชนะ วงศ์ (2564) ที่เน้นการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้รับความเห็นว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง นอกจากนี้ งานวิจัยของไกรพันธ์ พูลพันธ์ชู (2561) ที่ศึกษาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาต้นแบบเพื่อพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน และงานของ Sadraddin Sattari (2020) ที่ออกแบบกระบวนการคุณภาพเพื่อดำเนินโครงการความเป็นเลิศด้านการบริหารจัดการ โรงเรียน ต่างก็แสดงผลการประเมินในทิศทางเดียวกันว่าความสำเร็จของรูปแบบการบริหารต้องอาศัยการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการตรวจสอบประสิทธิภาพระหว่างดำเนินการ และต้องมีการประเมินเพื่อจัดอุปสรรคอย่างต่อเนื่อง จากผลการประเมินทั้งหมด จึงสรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศที่พัฒนาขึ้นนั้นมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และมีประโยชน์อย่างแท้จริง สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ มีวัตถุประสงค์ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ผ่านกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ 4 ระยะ ได้แก่ การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น การสร้างและพัฒนารูปแบบ การทดลองใช้ในโรงเรียนเป้าหมาย และการประเมินผลการใช้รูปแบบ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้องในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้ในการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพ และพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พบว่าข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ สถานศึกษาจะต้องมีการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

2 การจัดการเรียนการสอน พบว่าข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในทุกช่วงชั้นโดยยึดหลักการบริหาร PDCA

3 การวัดผลและการประเมินผลการศึกษา พบว่าข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีที่หลากหลายเหมาะสมตามศักยภาพและความสามารถของผู้เรียน

4 การนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่าข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือสถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการนิเทศ กำกับ ติดตาม การจัดการเรียนรู้แบบกัลยาณมิตร

5 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่าข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ สถานศึกษามีการมุ่งพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัย

6 การประกันคุณภาพการศึกษา พบว่าข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการขยายผลการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในสถานศึกษาอื่น

2. ควรมีการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทเดียวกันกับโรงเรียนเป้าหมาย

เอกสารอ้างอิง

- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2558). *ปฏิรูปการเรียนรู้: ปฏิรูปการศึกษากลับทางจากล่างขึ้นบน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- พฤทธิ ศรีบรรณพิทักษ์, สุชาติ กิจพิทักษ์. (2545). *การประกันคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักปฏิรูปการศึกษา.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *รายงานสถานภาพการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาคณะตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- พรณี สกุลชัย. (2558). *การบริหารการศึกษาด้วยการมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พฤทธิ ศรีบูรพา. (2554). *การบริหารวิชาการในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2555). *หลักการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: วีพริ้นท์.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2553). *การบริหารการศึกษาแนวใหม่*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2562). *แนวทางการประกันคุณภาพภายในสู่ความเป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา